

quartus docuit, Divam Catharinam Senensem stigmata non habuisse; non defuit, qui contra iudicavit. Neutrius Pontificis iudicium ad Christi ecclesiam spectat, utrumque aut probare, aut improbare sine fidei discrimine possumus. Sed valeant stulti, qui de rebus nihili digladiantur. Nos enim hic exempla ponimus, ut lector intelligat, aliter auctores sacros esse habendos, aliter conciliorum patres. Illos ubique vera dicere, hos posse in parvis errare. Ita quod Christus ecclesiae suae pollicitus est, spiritum eam docturum omnem veritatem, hoc ad fidei veritatem referendum est, ut diserte Augustinus docet, & in commentariis super Ioannem, & in actis contra Felicem libro secundo. Nec enim rogavit Christus ne deficeret Petro aut Philosophiae, aut rerum gestarum cognitio & veritas, sed ne deficeret ei fides.

Forſitan quispiam dixerit: nonne igitur concilii Hierosolymitani decreta sacra scriptura sunt? Facta est enim magna conquisitio: dictum est autem scripturae sacrae auctoribus minime convenire, ut disquirant, & humanitus ratiocinentur.

Item (nam & hoc dicet aliquis), si summus Pontifex & concilia, nisi diligentiam adhibeant, errare possunt: cum nobis non constet, an summus Pontifex patresque concilii praestiterint se diligentes, & industrios, ut via & ratione procederet inquisitio, ne constabit quidem an erraverint. Ita quaecunque definierint, erunt incerta.

Ac primus quidem scrupulus facilius eximitur. Quemadmodum enim verba Pilati ad canonem pertinent, non qua Pilatus dixit, sed qua scripsit evangelista: sic & concilii Hierosolymitani definitio sacra scriptura est, quod Lucas eam reliquis historiae suae partibus contexuerit. Ut e contrario verba Petri, quae refert Clemens, non sunt de canone, quoniam Clemens scriptor sacer non fuit. Quae causa idonea est, ut canones apostolorum, quos idem Clemens scripsisse fertur, in libris canonicis non habeantur: tametsi Damascenus, libr. 4. cap. 18. in catalogum, ut videtur, sacrorum librorum referat, & Epiphanius haeresi postrema refellenda apostolorum constitutiones divinam scripturam vocet.

cet. Loquitur autem sine dubio de his constitutionibus, quae in sacris Bibliis scriptae non sunt. Sed alia est illa, cum veritas ipsa limatur in disputatione, subtilitas: alia cum obiter, & in transcurso ad vulgarem quandam opinionem accommodatur oratio. Quamobrem ut sapientes, ita nos hoc loco verbis ecclesiasticis utimur, ut eos solum, qui spiritu dictante scripti sunt libri, sacros & canonicos appellemus.

Alter vero scrupulus ita Sylvestri animo resedit (10), ut vix eum inde pellere potuerit; meliusque fuisset occulere, quam stimulare ceteros, quo ipse scrupulo pungebatur. Ac sunt etiam, qui non obscure dicant, quod si quando Romanus Pontifex in definitione fidei erravit, inde evadere potuit, quod non tantam quantam debebat adhibuit diligentiam, antequam sententiam proferret. Quoniam vel rem non plene examinavit, vel non eos, quos oportebat, consuluit. Quibus si obiicias, Apostolicam sedem errare in fide non posse, fatentur id quidem; sed aiunt, sedis Apostolicae nomen non solum summum Pontificem significare, sed ipsum, ut facit ea, quae ad cathedram spectant, hoc est, quatenus non ex suo, sed ex consilio bonorum virorum & doctorum procedit. Ita sedis Apostolicae iudicia intelligi, non quae occulte, malitiose, inconsulte per solum Romanum episcopum, aut etiam cum paucis sibi faventibus proferuntur: sed quae ab eo ex consilio plurimorum virorum sapientum plene prius re examinata prodeunt. Quae res ut de conciliis quoque dicatur, subsunt omnino causae eadem, quas dixi paulo ante. Non enim existimare debemus, summum solum Pontificem, cum dormierit, verum dicere: patres autem, sive dormiant, sive vigilent, semper recta ingredi, & clausis, quod aiunt, oculis, vel in tenebris obscura cernere. Commune est, crede mihi, omnibus ecclesiae iudicibus, ut, si decreta ediderint temeritate quadam, sine iudicio, repentino quasi vento incitati, nihil omnino conficiant, quod solidum, quod grave, quod certum habeatur. Ea par est & gravia & certa in ecclesia haberi, quae iudicio, con-

Tom. I.

Xx

si

(10) In verbo fidei, §. ultim.

siderate, constanterque edita sint. Quamobrem qui sive pontificum, seu conciliorum diligentiam fidei causa finienda in dubium vocant, eos necesse est omnia pontificum iudicia, ac conciliorum infirmare. Nos igitur scrupulum illum posteriorem, si cui infixus est, aliter ex animo euellemus. Nam Deus suaviter disponit omnia, simulque prospicit & finem & media ad finem necessaria. Si enim promitteret cuiquam æternam vitam, mox conferret etiam illi bonarum gratiam actionum, quibus eam vitam consequeretur. Videlicet, *Quos glorificavit, eosdem & iustificavit & vocavit*, ut ad Romanos 8. capite dicitur. Sic omnino, cum ecclesiæ fidei firmitatem fuerit pollicitus, deesse non potest, quo minus tribuat ecclesiæ preces, cæteraque præsidia, quibus hæc firmitas conservatur. Nec vero dubitari potest, quod in rebus naturalibus contingit, idem in supernaturalibus quoque usu venire, ut qui dat finem, det consequentia ad finem. Quod quoniam Philosophorum pronunciatum est, & Theologorum etiam ore teritur, permittant mihi obsecro Latiniore, interdum cum nostris nostra loqui. Nam etsi ornatus, quam hi solent, nos plerumque differimus, sed nonnunquam quas sententias a scholasticis accepimus, eisdem verbis efferre volumus, ne dicendi forma penitus immutata, discessisse a schola videamur. Itaque præstat semper Pontifex quod in se est, præstatque concilium, cum de fide pronunciant: caditque causa, si quis e nostris aliter existimat. Quemadmodum enim, si Christus Petro diceret, *Ego rogavi pro te, ne deficiat charitas tua*: certo certius intelligeretur, diligentiam, curam, vigilias, preces, cæteraque auxilia opportuna illi impretrasse, quæ sunt ad charitatis conservationem necessaria: ita cum dixit, *Ego rogavi pro te, ne deficiat fides tua*, proculdubio intelligimus, id a patre suo consecutum, ut quæ ad rectum de fidei quæstione iudicium oportere, ea adessent Petro omnia, sive a Deo, sive ab homine expectarentur. Quod si Deus in sequentem annum frugum abundantiam polliceretur, ecquid stultius esse posset, quam dubitare, an ne homines semina terræ mandaturi sint? Certe si seruerint, metent: si non seruerint, non metent. Sed ex Dei pollicitatione colligimus, non solum propitias cæli conversiones,

nes, quibus omnia, quæ terra gignit, uberiora proveniunt, sed agricolarum etiam curas, operas, diligentiam. Non enim frugum abundantia illa promissa nisi arantibus, seminantibus, laborantibusque continget. Quibus ex rebus facile comprehenditur, cum spiritum veritatis Christus apostolis, eorumque successoribus in fidei iudicio promiserit, nihil omnino illis defuturum, quod fidei controversiis finiendis fuerit necessarium. Ac si semel hæreticis hanc licentiam permittimus, ut in quæstionem vocent, num ecclesiæ iudices eam diligentiam & curam exhibuerint, quæ opus erat, ut quæstio via, & ratione finiretur: ecquis adeo cæcus est, qui non videat, omnia mox pontificum, conciliorumque iudicia labefactari? Porro si illud in quæstionem veniat, nec certis argumentis confirmari possit: at hæc res tamen Theologis constituta sit, ac definita, concilia, quoquo modo se habeant, si a summo Pontifice confirmata sunt, errare in fide non posse. Quanquam me quidem iudice absurdum est, ad finem aliquem nisi per consentanea media perveniri. Ita nunquam ego admittam, aut Pontificem, aut concilium diligentiam aliquam necessariam quæstionibus fidei decernendis omisisse. Id quod privato cuicumque alteri homini accidere potest, ut nec diligentem navet operam ad disquirendam veritatem, & ut navaverit, integrumque sese in ea re præstiterit, erret adhuc tamen, quamvis error sine culpa sit. Error autem, vel inculpatus ab ecclesia Dei longissime abest, quemadmodum libro superiore constituimus. Quæ res abunde magno argumento est, ut nec Pontifex, nec concilia necessarium quicquam in deliberando prætermiserint. Fac enim quidpiam ex necessariis omissum esse. Tum rogo, an fideles his, qui de fidei quæstione iudicarunt, tantisper parere debeant, dum illorum negligentia innotescit ecclesiæ. Parere debent, aiunt. Iam igitur eo tempore errantibus iudicibus errabit ecclesia. Sine vitio suo, inquis, ecclesia tunc errabit. Agnosco. Sed, ut dictum est, ne hunc quidem errorem admittere in Dei ecclesia debemus. Quid, quod si semel de diligentia iudicum dubitamus, novum examen, iudiciumque semper recens postulabitur, ut de diligentia adhibita, vel non adhibita censeatur? Concedamus ergo iu-

dicibus a Deo in ecclesia constitutis nihil eorum deesse posse, quæ ad rectum verumque iudicium sunt necessaria. Quibus explicatis facile intelligitur, ut ad tertiæ huius quæstionis caput recurramus, nec Pontificum, nec conciliorum decreta sacræ scripturæ partes esse: id quod in primo argumento obiiciebatur.

2. refellitur.

Dicamus igitur ad ea, quæ in secundo argumento sunt dicta; ubi Gratianus Augustini sententiam non est assecutus. Cui errori causam fortasse præbuit codex quispiam depravatus. Augustini enim vera lectio sic habet. *In canonicis scripturis ecclesiarum catholicarum quamplurimum auctoritatem sequatur. Inter quas, scilicet ecclesias, sane illæ sunt, quæ apostolicas sedes habere, aut epistolas accipere meruerunt.* Est autem sensus huiusmodi: in iudicio librorum canonicorum primum videndum esse, quid ecclesiæ catholicæ sentiant. Sed inter Catholicas ecclesias illarum esse testimonium præferendum, quæ vel fuerit sedes apostolorum, ut Hierosolymitana, vel ab apostolis aliquam epistolam acceperunt, ut Corinthia, Galatia. Non itaque Augustinus loquebatur de epistolis pontificum Decretalibus, ut Gratianus falso existimavit. Id quod ante nos quidam etiam alii viri diligentissimi deprehenderunt.

3. dissolvitur.

Tertio vero argumento occurri potest, in hunc modum. Leges pontificias quandoque sacras appellari, ut a legibus principum discriminentur. Atque hoc sensu sacram scripturam vocavit Innocentius. Sic forsitan divina lex vocatur Canonica, humana vero civilis de iurament. calumn. cap. 1. ut Hostien. Andreas, Siculus, Cardinalis, Barba, & alii iurisperiti notaverunt, & Glossa, cap. *Ex diligenti, de Simonia.* Atque adeo Innocentius 4. cap. *Cum de diversis, de privil.* in 6. non obscure ius Canonicum divinum vocat, civile autem humanum. Et legem Canonicam sacram, ac divinam appellat Iustinianus in Authen. *ut clerici apud proprios episcopos, §. Si vero.* Quam rem sciolus fortasse quispiam ignorans 20. dist. cap. *De quibus*, ubi lectio vera habebat, *ad divina recurrunt scripta canonica*, loco huius postremæ vocis substituit *Græca*. Nihil enim minus Innocentius eo capite agebat, quam in ecclesiasticis causis iudicandis ad Græca Bibliorum exemplaria iudices mittere. Alioqui cur non etiam ad Hebræa? Nec verisimile est

in

in causis ecclesiæ decernendis scripta canonica esse ab Innocentio prætermissa. Quin post divinam scripturam secundo ea loco posuit etiam ante sanctorum scripturas. Et hoc erat Gratiani in ea dist. proprium institutum. Nihil igitur nobis mirum est, si scriptura canonum, sacra & divina quandoque nuncupetur. Sed nos alio sensu de scriptura sacra loquimur. Quamquam ab Innocentio testimonium citatum quidem Augustini est de verbis apostoli iniquientis, *Iniuria est pro martyre orare, cuius debemus præcibus commendari.*

At postremum argumentum sic facillime refutatur. Duplex conclusionum genus posse in concilio definiri. Vnum earum, quæ sunt propriæ Theologicæ facultatis, quoniam vel ex duobus principiis per fidem creditis, vel alio credito, alio lumine naturæ cognito colliguntur. Alterum autem genus est earum, quas Spiritus Sanctus ipse revelavit quidem Apostolis, Evangelistis, aut Prophetis, sed quoniam non erat id perinde manifestum, a synodo declaratur. Quæ sunt prioris generis ad fidem spectant secundo, & ut ita dicam, mediate. Quare, quod suo postea loco fuisse sumus explicaturi, qui eas negaverit, hoc hæreticus erit, quod ex consequenti negat principium, unde illæ conficiuntur. Quæ vero sunt posterioris generis, proprie & per se ad fidem pertinent: nec has a pontificibus aut conciliis novas expectare debemus. Id enim etiam atque etiam asserimus, nullas alias scripturas sacras ecclesiam aut habere nunc, aut deinceps habituram, præter *scripturas populorum & principum horum, qui fuerunt in ea.* Non sunt, inquam, aut erunt, sed fuerunt. Omnia siquidem, quæ pater filio suo unigenito ecclesiæ declaranda commisit, primum ipse filius apostolis revelavit, deinde eadem ut invulgarent iussit. *Vos, inquit, dixi amicos, quia omnia, quæ audivi a patre meo, nota feci vobis, Ioannis 15.* Et rursum, *Ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quacunque dixerit vobis, Ioannis 14.* Et iterum, *Cum venerit spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Ioannis 16.* *Hi enim fuerunt novi testamenti ministri, qui revelata facie gloriam Domini speculati sunt.* Secunda ad Corinthios tertio, *Hi fuerunt ministri sermonis, ut Lucas capite evangelii primo testatur.* His quoque dictum est, *Docere omnes gentes ea servare, quacunque præcepi vobis, Matthæi ultimo.*

Om-

Omnem ergo fidei veritatem vel a Christo dum in terra degeret, vel ab Spiritu Sancto apostoli postea acceperunt, eamque iuxta præscriptam legem aut scripto, aut verbo ecclesiæ tradiderunt. Hinc enim est, quod Irenæus, Hieronymus, Augustinus adversum hæreticos semper id agunt, ut videant an illorum nova dogmata congruant cum antiqua traditione & fide. Et si quas scripturas novas hæretici proferant, si se apostolos aut prophetas confingant, statim novitatis odio exploduntur. Itaque post apostolos & eos, qui ab apostolis probati sunt, nullos auctores sacros expectamus. Sed sive summus pontifex, seu concilia, primum de vero sensu & interpretatione scripturarum iudicant, ut in concilio Tridentino, sess. tertia definitur. Et absurdum est sane, ut ecclesia auctoritatem habeat discernendi verba Dei a verbis hominum, sensum Dei ab humano sensu non habeat. Id igitur ante omnia conciliis tribuamus. Deinde & illud, quod veras & legitimas Christi & apostolorum traditiones via & ratione investigant. Rursum, quænam conclusiones his cohereant, quæ contra dissideant, certa complexione, & connexionione conficiunt. Consulunt autem in huiusmodi rebus finiendis non sacras literas modo, verum etiam apostolorum instituta, priora concilia, summorum pontificum decreta, sanctorum veterum scripta, scholasticorum Theologorum dogmata, rectam Philosophiæ rationem. Breviter, causam, de qua disseritur, in eos locos coniiciunt, de quibus liber hic noster instituitur. Nec enim ex aliis fontibus argumenta derivare possunt ad fidei Theologiæ solvendas quæstiones. Novas autem revelationes & scripturas sacras quærere, Iudæorum est, qui recentes etiam num Prophetas præstolantur.

4. quæst. Alia etiam quæstio valde difficilis ex his, quæ diximus, oritur. *Si non omnia in conciliis certa sunt, (nec enim in singulis Spiritus Sanctus conciliis assistit) ecqua via & ratione vestigabimus conciliorum certa in fide decreta?* Principio namque in Clement. unic. de *summa Trinitate, & fide catholica* opinio tanquam probabilior eligitur, quæ habet, in baptismo gratiam & virtutes infundi. Pari ergo causa & in aliis conciliorum Decretis dicere possumus, probabiles opiniones eligi, non res exploratas definiri. Deinde in cap. *Firmiter de summa*

Tri-

Trinitate & fide cath. patres concilii Lateranensis firmiter, inquit, credimus & simpliciter confitemur, quod unus est solus verus Deus creator omnium visibilium, & invisibilium, spiritualium & corporalium, qui simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam spiritualem & corporalem, angelicam videlicet & mundanam. At non est fidei adversum, Angelos ante mundum corporeum creatos. Id enim asserunt Gregorius Nazianzenus in prima oratione de natali Domini, Basiliius in exam. congressione prima, Damascenus 2. lib. cap. 3. Ambrosius in exam. lib. 1. capite quinto. Hieronymus in commentariis super primum caput epistolæ ad Titum. Celsianus collatione 8. cap. 7. Vnde, nec Augustinus libro de Civit. Dei 11. cap. 32. nec Divus Thomas, 1. p. q. 61. art. 3. hanc opinionem fidei esse contrariam putaverunt. Ac concilium illud Lateranens. Thomas viderat, imo in illud ipsum caput ediderat commentaria: non ergo conciliorum aut definitiones, aut fidei confessiones certæ sunt, sed patres, etiam cum asserunt se firmiter quicquam & profiteri & credere, nihil omnino definiunt, quod fideles sequi teneamur.

Huic quæstioni illud primum dandum est, non sat esse, ut conciliorum & pontificum iudicia firma esse credantur, in divino officio publice a tota etiam ecclesia celebrari. Nec enim historiæ, quibus martyrum, & confessorum gesta narrantur, quamvis per summum pontificem aut concilium approbatæ sint, fidei decreta sunt: sicut ne opuscula quidem doctorum ecclesiasticorum, quæ probantur a synodo Gelasii Papæ decimaquinta distinct. cap. *Sancta Romana*.

Illud item damus, ac libenter quidem, non statim si quicquam iuris Canonici volumine continetur, fidei dogma esse credendum. Nam ut libro huic proximo apertius ostendemus, nonnulla habentur in epistolis decretalibus, quæ fidei Catholicæ decreta non sunt. Idque ipsum nunc nunc ex Clementina unica de *summa Trinitate* diserte ostendebamus. Quod non in hac solum Clementina existimandum est intervenisse, sed idcirco hic admoneri nos, ut in aliis quoque locis simile quippiam credamus posse contingere. Id vero tum maxime, cum aut verbis opinandi utuntur iudices, aut responsa non ad totam universalem ecclesiam, sed ad privatas ec-

cle-

clesias & episcopos referuntur. Intelligenti sunt enim eo tantum casu de fide pronunciare, ubi iudicium in omnes Christi fideles spectat, omnes ligat. Certitudo quippe fidei iudicibus a Deo constitutis non propter ecclesias privatas promissa & concessa est, quæ singulæ errare possunt, sed propter ecclesiam universalem quæ errare non potest. Itaque summorum pontificum conciliorumque doctrina, si toti ecclesiæ proponatur, si cum obligatione etiam credendi proponatur, tum vero de fidei causa iudicium est. Sed animadvertendum est diligentius, & quæ natura rerum sit, de quibus iudicium est, & quæ verborum proprietas & pondus. Nimirum enim ecclesiasticæ doctrinæ, quam amplecti etiam tenemur, non idem est gradus, nec omnia iudiciorum decreta eodem loco habenda sunt. De qua re, quoniam in duodecimo libro sumus longe lateque disputaturi, nunc dicere non est operæ pretium. Id dicimus, nec omnia quæ aut iuris aut conciliorum volumina continent, doctrinæ Christianæ esse iudicia, nec omnia rursum doctrinæ iudicia, fidei censuras esse. Multa siquidem ad sanam ecclesiæ disciplinam attinent, quæ fidei decreta non sunt.

Nonne igitur, dixerit quis, erit aliqua nota, qua conciliorum de fide iudicia internosci queant? Erit plane. Prima, & ea quidem manifesta, si contrarium asserentes pro hæreticis iudicentur. Cuius rei exempla habes, cap. *Damnamus, de summa Trinitate*, & cap. unico *de summa Trinitate*, in 6. & Clement. unic. *de summa Trinitate* §. 2. Altera nota est, cum in hanc formam synodus decreta præscribit, *si quis hoc aut illud senserit, Anathema sit*: qualia permulta sunt in concilio Toletano primo, & in synod. Trident. Tertia est, si in eos qui contra dixerint excommunicationis sententia ipso iure feratur. Exemplum est, de hæreticis, cap. *Cum Christus*, & cap. *Ad abolendam*. In concilio tamen Trident. sess. habita 11. Octobris, Anni 1551. de Eucharistiæ Sacramento definitum est, *Confessionem Sacramentalem Eucharistiæ præmittendam esse, si conscientia peccati mortalis gravat*. Et protinus, *si quis, ait synodus, contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publice disputando defendere præsumpserit, eo ipso excommunicatus existat*. Sed hoc propter periculum cautum est: erat enim opi-

nio

nio contraria perniciofa. Ideoque excommunicatio illa ad publicam doctrinam vel maxime refertur. Nam, quod sententia Caietani non fuerit pro hæretica condemnata, & nos testes sumus, qui concilio interfuimus, & contextus ipse demonstrat. Habet enim Canon 11. idemque postremus in hunc modum. *Si quis dixerit, solam fidem esse sufficientem præparationem ad sumendum sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum, Anathema sit*. E vestigio autem adduntur mutata dicendi forma hæc verba, *Et ne tantum Sacramentum*, &c. Vbi vides Caietani sententiæ Anathema non dici, sed quoniam non solum falsa, sed noxia etiam erat, reprobari: & propter periculum publicam præsertim prædicationem, & disputationem interdici. Quarta, si quicquam expresse & proprie a fidelibus firmiter credendum aut tanquam dogma fidei catholicæ accipiendum dicatur, vel aliis similibus verbis aliquid esse evangelio doctrinæ apostolorum contrarium. Dicatur, inquam, non ex opinione, sed certo & firmo decreto. Licet enim opinio Durandi reprobetur, cap. *Gaudemus, de divortiiis*. Sed qui dixit, *verum absolum hoc videtur, & inimicum fidei Christiana*, is noluit hæreseos illum condemnare. Verbum enim, *videtur*, iudiciorum infirmat certitudinem. Porro autem, quæ in conciliorum vel pontificum decretis vel explicandi gratia inducuntur, vel ut obiectioni respondeatur, vel etiam obiter & in transcurso præter institutum præcipuum, de quo erat potissimum controversia, ea non pertinent ad fidem, hoc est, non sunt catholicæ fidei iudicia. Exempli causa ponamus aliquid, quod positum in una re, transferri per multas possit. Quod in cap. *Firmiter, de summa Trinitate* dicitur, angelos esse incorporeos, id non fidei decretum est, cum post decretalem illam nonnulli & Philosophi & Theologi falso quidem, sed citra hæresis notam contrarium asseruerint. At enim, ut explicaret synodus, id quod fides catholica tenet, Deum esse creatorem omnium visibilium, & invisibilium, adiecit, *corporalium & incorporalium*. Quas particulas exponendi, non definiendi gratia adiectas esse constat. Ac quemadmodum concilium sumpsit, id quod & verum, & longe, longeque plurimum probabile erat, angelos ut invisibiles, ita quoque incorporeos esse: sic forte & illud accepit, Angelos & mundum simul esse congenitos. Non

Tom. I.

Yy

enim

enim eo temporis hoc agebatur, ut Gregorii Nazianz. & aliorum hunc sequentium opinio damnaretur. Nec ego tamen is sum, qui opinionem hanc tueri in presentia velim. Non enim dubito, eam hoc sane tempore temere & inconsiderate, ne quid preterea dicam, defendi. Sed id ago, qua in re opere pretium me Theologis facturum existimo, non omnia que etiam absolute & simpliciter in conciliis affirmantur, fidei decreta esse. Cuius rei exempla, si opus esset, permulta facile promerem, sed nolo esse longus in singulis explicandis. Nam de quarta questione satis.

Postrema vero questio animum pulsat, *an concilia in moribus errare possint*. Nam, si quis ait, habet in primis argumentum illud, quod Dominus solum rogavit pro Petro ne deficeret fides eius, in aliis ergo, que non ad fidem, sed ad mores attinent, errare ecclesia poterit.

Deinde nihil a Catholicis certa fide creditur, quod non sit idem divinitus ecclesie revelatum: quicquid ergo definiat synodus, si non ad fidem, sed ad mores attinet, non oportet certa fide credi.

Præterea in canonizatione sanctorum, sic enim nostri vocant, fidem ecclesie detrahere sine fidei discrimine possumus. Compertum est autem, eam rem ad mores spectare: errare igitur ecclesia in morum iudicio potest. Illud vero Thomæ (11), & Antonini (12) testimonio comprobatur, qui non aiunt certo & firmiter, sed pie credendum esse, ecclesiam in re huiusmodi non errare. Nam, quod absolute possit, illa ratio confirmat, quod in id genus iudiciis ecclesia, hominum eorum testimoniis innititur, qui & fallere, & falli possunt. Iam si concilium, cum de Theologie dogmate censet, non certis & exploratis argumentis, sed probabilibus niteretur, fidem certe dogmatis illius indubitatam non faceret. Fides ergo ambigua summo Pontifici habebitur, ut qui cum hominem quemvis in divorum numerum refert, incertis mediis & argumentis nititur. Ordinum approbatio tandem, in quibus sub diversis institutis & re-

(11) *Quodlib. 9. art. ultim.* (12) *3. part. titul. 12. cap. 8.*

gulis varia hominum genera Christo militare dicuntur, ad mores haud dubie pertinet. At dubium non est, aliquos ordines non modo inutiliter, verum noxie etiam approbatos. Etenim in tam multis & ordinibus & institutis usque adeo religioni incommodatum est, ut inter reliqua malorum remedia hoc etiam a synodo generali iure, ac merito expectarent viri pii, ut paucis quibusdam selectissimis retentis ordinibus, ceteri omnes exploderentur. Falsum est ergo aliquando, & imprudens de moribus ecclesie iudicium. Siquidem id quandoque approbat, quod non approbasse oportuisset. His argumentis quidam auctoritatem ecclesiasticam infirmare pergunt tantum in iudicio morum, nam in fidei decretis firmam esse nobiscum etiam consentiunt. Sed, quoniam quedam ecclesie de moribus iudicia sine dubio certa sunt, que sint illa, repetendum altius videtur.

Omnis de rebus Theologicis duplex est questio. Vnum genus est, quod ad contemplationem & rerum cognitionem pertinet. Alterum, quod positum est in morum preceptis, quibus in omnes partes usus vitæ confirmari possit.

Atque etiam alia divisio est Theologicæ questionis. Nam & una est, cuius cognitio & explicatio ad salutem est necessaria, est & altera, cuius ignoratio sine pietatis, salutisque iactura esse potest. Non enim in Theologia semper de necessariis agitur, sed interdum etiam de his, que utilia esse videantur, quamvis non sint adeo necessaria.

Multa sunt autem & in superioribus libris & in hoc etiam adversum eos disputata, qui de ecclesie auctoritate in fidei iudiciis parum recte sentirent: atque in sequenti libro nonnulla quoque disputabuntur. Ecclesie vero auctoritatem eam nunc appello, que synodorum etiam generalium, ac ummi Pontificis est. Hæc enim est una res prorsus, ut non differat multum inter ecclesie, conciliorum, sedisque Apostolicæ iudicia: propterea quod connexa hæc & colligata sunt, quemadmodum esse videmus humanum corpus & caput. Itaque que erant ecclesiasticæ auctoritatis in fidei decretis propria, locis suis aut dicuntur aut dicta sunt. Que autem pertinent ad iudicium morum, de quibus iam diu loquimur, nunc dicenda sunt.